

velim. Idem conspicitur in juramento assertorio, quia si jurare intendo, eo ipso obligor jurare verum, nec possum separare hanc obligationem ab illa intentione, licet cupiam. Talis vero est cum proportione obligatio impleendi quod facere juravi, quia est obligatio pertinens ad intrinsecam honestatem actus, ad quam requiritur veritas dictorum; sed quia haec veritas pendet ex facto futuro, ideo obligatio illa semper durat; ideoque non magis potest separari per humanam voluntatem, quam obligatio dicendi verum de praesenti separari possit a juramento assertorio.

18. *Solvitur secundum, et ostenditur jurare et obligari, esse objecta distincta in re.* — Ad secundum negatur assumptum, quia illa duo objecta, jurare scilicet et obligari, sunt re ipsa distincta, et ideo nolito posterioris non destruit formaliter et per se volitionem prioris. Quin potius si unus ex illis actibus destruit efficaciam alterius, potius dicendum est voluntatem jurandi destruere voluntatem non se obligandi, et facere ut non sit absoluta et efficax voluntas, sed inefficax desiderium, et conditionata voluntas non se obligandi, si es- set possibile; vel si sit propositum efficax, magis resolvitur in propositum non implendi (de quo statim), quam sit propositum non se obligandi. Et ratio est, quia intentio jurandi est prior, et supponitur esse in eodem instanti, unde non potest evanesci a voluntate posteriori, sed potius impedit illam. Et revera quando homo cognoscit, et advertit esse connexionem necessariam inter causam illam, et hunc effectum, simulque considerat se non posse voluntate sua impedire emanationem talis effectus a tali causa, tunc impossibile est habere simul utramque voluntatem absolutam et efficacem. Et absolute loquendo, in potestate voluntatis est alterutram illarum voluntatum habere efficacem vel inefficacem; et ideo conscientia ejus consulenda est, ut si certo sciat absolute voluisse jurare, sibi persuadeat, alteram voluntatem non se obligandi, non fuisse voluntatem, sed velleitatem, vel non fuisse de non se obligando, sed de non implendo. Et in dubio semper ita credo esse presumendum, tum in favorem juramenti, tum quia per se est verisimilius, et naturali legi magis consentaneum. Quando autem homo esset certus se habuisse voluntatem absolutam non contrahendi obligationem juramenti, et ignorasse, neque considerasse connexionem necessariam obligationis cum juramento, tunc credere potest non habuisse intentionem ju-

randi vere, sed tantum fictie et externe, et consequenter ab obligatione excusari.

19. *Duo casus dantur, in quibus simul pos- sunt esse efficaces voluntates jurandi et non se obligandi.* — *Primus casus.* — *Secundus.* —

In duobus autem casibus possunt illae duæ voluntates absolutæ et efficaces simul esse: unus est absque interventu ignorantiae vel erroris, quando homo scit se non posse obligari, etiamsi juret. Ut si aliquis per vim cogatur jurare se non ingressurum religionem, cum alias licite posset, bene potest velle jurare ex corde et animo, invocando Deum in testem, et nihilominus nolle obligari, quia scit in ea materia juramentum non obligare. An vero possit sic licite jurare, postea videbimus, nam ad præsens non refert; solum hoc adducimus, ut constet posse consistere veram intentionem jurandi sine intentione se obligandi, imo cum intentione non se obligandi, quando juramentum ipsum per se non obligat in tali materia. Alius casus est, quando intervenit ignorantia, vel inconsideratio, aut error, quia existimat homo posse se sua voluntate separare obligationem a vero juramento; nam interveniente ignorantia potest haberi propositum absolutum de re impossibili. Tunc autem dico nihilominus juramentum obligare. Et ad replicam, quæ contra hoc siebat in secundo argu- mento, quia ignorantia excusat obligationem, dico imprimis id fore probabile, quando ignorantia est invincibilis; in præsenti autem non posse esse tales. Ut qui comburit segetem alienam, putans se non obligari inde ad res- titutionem, non ideo non obligatur, quia illa ignorantia turpissima est, nec debet admitti tanquam probabilis; idem ergo dico in præ- senti. Deinde dico illud principium habere verum in obligationibus, quæ immediate et directe pendent a voluntate contrahentis vel promittentis, non vero in obligationibus quæ consequuntur ex priori actione; nam tunc si actus, qui est causa obligationis, absolute intenditur ac fit, necessitate naturali sequitur obligatio, sive homo illum ignoret, sive non, quia non sequitur ex eo quod ipsa est in se voluntaria, sed præcise ex vi causæ. Sicut eo ipso quod homo generat hominem, tenetur illum alere, etiamsi cum illum generavit, fingatur intendisse non habere inde tales obligationem. Unde licet per possibile vel im- possible illa cogitatio vel ignorantia esset excusabilis, nihilominus juramentum et lex na- turalis per se obligaret, licet ratione ignoran- tiae posset quis excusari illa durante; illa vero

ablata, sine dubio lex naturalis de reverentia Deo debita statim obligaret ad faciendum ratum id quod ejus nomine juratum est.

20. *Solvitur tertium.* — Ad tertium, nego illam voluntatem esse conditionatam, est enim absoluta voluntas jurandi; nam si esset conditionata, suspenderet consensum, et conse- querter etiam effectum, donec poneretur condi- tio; quia sicut conditionalis nihil ponit in esse ante impletam conditionem, ita voluntas conditionata nihil operatur, quandiu conditio suspensa est; in præsenti autem causa, supponimus hominem cum effectu jurare; ergo absolute et independenter a futura conditione vult jurare. Unde, supposito quod absolute vult jurare, non est in potestate ejus apponere conditionem suspensivam obligationis juramenti, cum non sit suspensiva ipsius juramenti. Neque est simile de aliis contractibus, ut dictum est.

21. *Opinio aliorum.* — *Bonaventura.* — Superest dicendum de ultimo actu, seu intentione implendi vel non implendi juramentum; non enim defuerunt qui dixerint, etiam intentionem non implendi quod juratur, simul conceptam quando juratur, sufficere ut homo non maneat obligatus. Citatur pro hac sententia Bonaventura, 3, distinct. 39, quæst. se- cunda, quia dicit Ecclesiam non compellere ad implenda juramenta coacta, quia præsumit non esse facta cum voluntate implendi juramentum, sed evadendi periculum: ubi videtur supponere hanc voluntatem sufficere ut juramentum non obliget. Sed non oportet verba obiter dieta cum tanta proprietate et rigore accipere, maxime in re tam clara. Sub voluntate ergo non implendi comprehendit voluntatem non se obligandi, imo et fictie jurandi, ut patet ex altero membro, quod addit, scilicet, *sed evadendi periculum*, quod posset quis consequi solum fictie proferendo verba juramenti sine intentione jurandi. Quod declaravit in simili Sylvest., verb. *Juramentum*, 4, quæstione 26, ubi etiam pro hac sententia ci- tatur, quia loquens de illo qui juravit se redi- turum in carcerem, dicit non teneri, *si jura- rit animo evadendi*. Sed immerito allegatur, statim enim addit: *Secus, si animo se obligandi*, et refert se ad dieta in § 7. Igitur jurare animo evadendi apud illum est jurare sine voluntate se obligandi, et fortasse ibi etiam includit voluntatem non jurandi. Sed aiunt non posse aliquem habere voluntatem absolutam se obligandi, nisi habeat etiam implendi; quorsum enim vellet se obligare et non face-

re? At hoc gratis dictum est; potest enim quis velle jurare ad evitandum malum, vel propter commodum temporale, et consequenter velle obligari, quia scit non posse vitare obligationem, si jurat, et nihilominus nolle implere, quia sibi non est utile vel jucundum. Imo aliquis timoratus potest velle jurare et se obligare, et sperare licite non implere, ob- tenta justa dispensatione; quid ergo mirum quod homines, qui facile peccant, velint jurare et non implere?

22. *Intentionem non implendi rem juratam non posse impedire obligationem juramenti.* — Dico ergo intentionem non implendi rem juratam non posse impedire obligationem ju- ramenti. Hoc tanquam certum supponunt Doc- tores allegati in præcedenti puncto pro utraque sententia, et ideo opposita sententia pro- babilis non est, nec admittenda. De qua re dicemus plura in materia de Voto, ubi ostendimus etiam in voto non esse illam senten- tiā probabilem; ergo multo minus in jura- mento, cuius obligatio minus pendet a voluntate jurantis, ut in superiori puncto explicatum est. Rationesque ibi factæ hoc convincunt a fortiori, quia cum intentione non implendi stat verum juramentum, ex quo naturaliter nascitur obligatio. Item, si quis subdatur legi, ejusque obligationem suscipiat, etiamsi ha- beat animum non implendi legem, lege obli- gatur. Item, obligatio est prior executione, et re ipsa separantur sèpissime; ergo licet sepa- rentur intentione, obligatio, quæ prior est, non impedietur propter intentionem non exequendi illam. Denique ex juramentis metu extortis certum est oriri obligationem, ut paulo post dicemus, et tamen communiter fiunt ab hominibus non multum timoratis sine animo implendi. Quod si homines crederent sufficere illam intentionem ad se excusandum ab obli- gatione, pauci essent qui illam non haberent, unumque peccatum committerent, ne se obli- garent. Quin potius, ut supra arguebam, et hic fortius urget, si illa intentione excusat ab obligatione, non videtur cur peccaminosa sit, nam intendere non solvere quod non debo, non est malum. Dices, in eo casu esse malum, quia juramentum de præsenti fit falsum per eam intentionem. Sed contra, quia in hoc supponitur ibi fieri verum juramentum de re futura cum præsenti proposito illam non fa- ciendi; ergo tale juramentum natura sua obli- gat, nec potest impediri propter iniquam intentionem non faciendi promissum. Siue qui accipit mutuum cum intentione non solvendi,

vel qui accipit uxorem cum intentione non reddendi debitum, nihilominus obligantur, quia obligatio nascitur ex ipso actu, vel ex re ipsa, nec potest impediri per iniquam intentionem; ita ergo nascitur ex juramento. Nec intentio non implendi destruit priorem actum, ut ostensum est, et in exemplis adductis constat; nec potest contrarium præsumi, nisi ubi evidentissime constaret non fuisse tantum voluntatem non implendi, sed etiam non faciendi juramentum.

CAPUT VIII.

UTRUM JURAMENTUM SIMULATUM VEL DOLOSUM QUOD VERBORUM SIGNIFICATIONEM OBLIGATIONEM INDUCAT?

1. *Duobus modis potest juramentum esse dolosum.* — Duobus modis potest juramentum esse dolosum: primo, ex solo defectu intentionis jurandi, et de hoc dictum sufficenter est in capite precedenti; alio modo contingit esse juramentum dolosum quoad verborum usum et significationem, quia nimirum intentio jurandi non deest, sed applicatur ad verba, non juxta significationem in qua intelliguntur ab aliis quibus juratur, sed in alia quam jurans sibi proponit, et de hoc in praesenti tractamus. Ulterius vero potest hoc juramentum artificiosum (ut sic dicam) duobus modis fieri. Primo, cum dolo formaliter proprio, id est, includente mendacium, seu injustam deceptionem, et tunc proprie dicitur dolosum; aliquando vero fieri potest sine mendacio vel injustitia, cum prudenti sagacitate et amphibologia justa, et illud vocamus juramentum simulatum. Similem distinctionem refert ex Basilio Anastasius Nicæn., in libr. Quæstionum sacrae Scripturæ, q. 73, ubi prius dixit: *Mores insidiosi, et fallaces, et dolosi, Deo sunt odiosi, et hominibus inimici;* et infra subdit: *De justis autem insidiis, et dolo, qui non male, sed juste, et sapienter celat, et abscondit, et artificiosam præ se fert speciem;* et infra: *Propter hos (inquit) dolos non sunt Sancti appellandi dolosi, vel mendasces, sed sapientes quidem ad bonum, sinceri autem ad malum.* Et hoc modo distinguitur dolus malus a bono, in l. 1, ff. de Dolo. Jam vero dolus simpliciter dictus pro malo sumitur, et sic dicitur in Regul. 55, ff. de Regul. jur.: *Nullus videtur dolo facere, qui jure suo uitetur.* De utroque igitur queri possunt duo: primum, an inducat obligationem; secundum, an in tali modo juramenti semper interveniat pec-

catus, et quale illud sit; hæc posterior quæstio pertinet ad sequentem librum, hic prior expedienda est.

2. Videtur itaque esse communis sententia, juramentum simulatum, id est cum justa et prudenti amphibologia factum, non obligare; juramentum autem dolosum cum injustitia obligare. Hæc distinctio videtur sumi ex D. Thoma, d. art. 7, ad 4, licet aliis verbis tradatur; dicit enim, quando alia est intentio jurantis ab intentione ejus cui juratur, si sit cum dolo, servandum nihilominus esse juramentum juxta intentionem ejus cui juratur; si absque dolo (id est, ex prudenti astutia), tunc non esse servandum juramentum, nisi secundum juramentum, nisi secundum intentionem jurantis, et hoc sequuntur ibi Cajet. et alii; Soto, d. q. 1, art. 7, ad 4. Idem sentit Abb., in cap. *Veniens*, et c. *Cum contingat*, de Jurejur.; Tabien., verb. *Jurare*, n. 14; et Covarr., d. 1 p. § 5, n. 2 et 3; Navarr., c. 12, n. 13. Ex his vero duabus partibus una videtur mihi certa et evidens, altera valde dubia, et pia indigens interpretatione.

3. *Prima assertio: utens prudenti amphibologia, et non faciens alteri injustitiam, non obligatur.* — Dico ergo primo, quando jurans accipit verba, sub quibus jurat, in significatione diversa, et distincta a sensu ejus cui jurat, et suam intentionem jurandi accommodat illi sensui quem ipse intendit, utens prudenti amphibologia, et non faciens alteri injustitiam, non obligatur juramento nisi secundum suam intentionem. Et in hoc sensu juramentum simulatum non inducit obligationem ad id quod simulatur. Hæc assertio est D. Thom. et omnium, ut dixi; et sumitur ex Greg., in c. *Humanæ aures*, 22, q. 4, dicente: *Humanæ aures verba nostra talia judicant, qualia foris sonant; divina vero judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur;* et infra loquens de verbis variis significationes habentibus: *Non debet (inquit) aliquis verba considerare, sed voluntatem et intentionem, quia non debet intentio verbis servire, sed verba intentioni.* Hæc autem posteriora verba non inveniuntur in Greg., 26 Mor., can. 27, sed solum post priora subjungit: *Apud homines cor ex verbis, apud Deum vero verba pensantur ex corde:* quæ eamdem fere vim habent; eisque similia sunt illa Hilarii, lib. 4 de Trin.: *Intelligentia verborum ex causis est assumenda dicendi, quia non sermoni res, sed rei est sermo subjectus.* c. *Intelligentia*, de Verbor. signific.

4. Ratio clara est, quia ille, qui sic jurat,

non obligatur postea ratione justitiae, vel fidelitatis, vel juramenti; ergo nullo modo. Consequentia clara est, quia non potest fingi alias titulus. Antecedens vero quoad primam partem patet, quia ille non fecit alteri injuriam sic jurando, ut in casu supponitur; ergo ex vi justitiae non obligatur, quia ibi justitia non potest obligare nisi per modum alicujus restitutionis, nam de alia obligatione pacti statim dicetur. Probatur ergo secunda pars, quia nemo tenetur ex fidelitate implere promissionem, nisi juxta intentionem suam, quia sine consensu non est obligatio in promissis; sed in casu positivo ille solum ad rem significatam per verba in sensu a se intellecto voluit obligari; ergo ex vi promissionis ad nihil aliud manet obligatus. Et hæc ratio probat, etiamsi promissio non sit pura et simplex, sed vestita pacto, vel mutua conventione; quia ut pactum obliget, oportet ut contrahentes consentiant in eamdem rem, et (ut ita dicam) univoco in verba; sed in eo casu jurans non consentit in idem cum alio quoad rem significatam per verba, sed tantum quoad voces; ergo non obligatur ex vi pacti. Tertia pars de juramento eodem modo probatur, quia imprimis juramentum non confirmat promissionem, quia nulla est, nec pactum ob eamdem rationem, nec assertionem putat ab alio, quia etiam illa non asseritur a jurante; ergo. Item juramentum non obligat sine intentione jurandi; sed sic jurans non habet intentionem jurandi quod alter intelligit, sed quod ipse significare vult; ergo.

5. *Secunda assertio: jurans per dolum non obligatur directe ex vi juramenti, sed tenetur implere illud secundum sensum intentum ab ipso.* — Dico secundo: etiamsi jurans, per dolum, fraudem et injustitiam, verba accepit in alio sensu quam præ se ferunt, et quam accipiuntur ab eo cui juratur, et intentionem suam accommodet ad significationem, et sensum a se intentum, non obligatur ex vi juramenti directe, et per se loquendo, ad implenda verba juxta sensum alterius, sed tantum secundum proprium. Hanc assertionem præcipue intendunt auctores allegati capite præcedenti, quando dicunt, eum, qui juravit sine intentione se obligandi, non manere obligatum; loquuntur enim maxime, quando non intendit se obligare juxta intentionem alterius, sed suam, quia tunc non intendit etiam jurare juxta intentionem alterius, sed suam. Et ita docet D. Thomas, in 3, d. 39, q. 1, art. 3, quæstione. 3, ubi loquitur etiam de juramento

doloso, et simpliciter dicit, ex vi et ratione juramenti non obligare, nisi juxta intentionem jurantis. Et hunc sensum videntur mihi maxime intendere Scot., Bonav., Richard., Gabr., Sylvest. et Angel. ibi citati; Anton., 2 p., tit. 10, c. 6, vers. *Quintus casus.*

6. Probatur primo ex d. c. *Humanæ aures*, quod generatim loquitur. Secundo, quia sine intentione jurandi non est juramentum, et consequenter nec obligatio in conscientia; sed ille, qui sic jurat, licet habeat intentionem jurandi id quod ipse intendit, non tamen quod intendit alius; ergo non jurat illud; ergo nec ad illud obligatur. Declaratur exemplo: *juro exterius alicui dare centum, mente autem concipio conditionem: Si pater probaverit, vel aliam similem, quam conditionem licet verbis non exprimam, intentione conjungo illam verbis, et nolo jurare rem significatam per alia verba, nisi sub illa conditione, quamvis is, cui fit promissio, intelligat promissionem sibi absolute fieri.* In hoc ergo casu dicimus juramentum non obligare absolute, sed sub conditione, quia intentione jurandi non est de juranda promissione absoluta, sed conditio- nata, et ita obligatio non excedit intentionem, quia etiam juramentum non excedit illam. Unde est magna differentia inter præsentem casum, et alium præcedenti capite tractatum, de illo, qui revera habet intentionem jurandi, non vero se obligandi, de quo diximus obligari Deo, licet non obligetur homini; hic autem non tantum deest intentio se obligandi, sed etiam jurandi id, quod intendit is cui juratur, et ideo non oritur obligatio, nisi secundum illam intentionem, etiamsi intentio dolosa, injusta et peccaminosa sit; quia si tollit intentionem jurandi aliud, de facto annullat actum, etiamsi male fiat. Sicut quando omnino deest intentio in quocumque verborum sensu, non oritur obligatio, etiamsi deceptio illa prava sit, vel injusta. Quod a simili confirmari potest ex cap. *Tua nos*, de Spons., ibi: *Quoniam ex altera parte dolus solummodo adfuit, et defuit omnino consensus.*

7. *Objectiones contra resolutionem.* — Isidor. — Contra hanc vero resolutionem objicitur primo sententia Isidori, in c. *Quæcumque arte*, 22, q. 5: *Quæcumque arte verborum quis juret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit.* Secundo objicitur, quia dolus et fraus nemini prodesse debet, et maxime apud Deum; ergo si quis dolose juret cum fraude et injustitia, non debet inde reportare commodum carendi